

פסקי דינים * תשובות * הוראות

היכל הוראה

מבי מדרשא "היכל הוראה" * מיסוד שר ההוראה מרן ה"קה בשם" זי"ע
בראשות בני נאב"ד היכל הוראה הגאון הגדול רבי משה בראנסרדארפער שליט"א
מגדולי פוסקי דורינו ובעל שו"ת היכל הוראה * זי"ע אינד דרביניס תלמודי "היכל הוראה"

גליון פה * פרשת וישלח תשפ"ה

בין כותלי ההיכל

פסקי דינים מתוך סאלת התשובות שקד על שדלחן ההיכל לפני מרדכי דוב שליט"א

בנדון קידוש לבנה לבנה לאחד שאין ראייתו טובה

בנדון קידוש לבנה לא ראייתו חלשה וראתה את הלבנה כראוי, הרי שיש בזה כמה חילוקי דינים: א. אופי שרואה את הלבנה במצב כמו כסא נמוך או על טס המונח על הלבנה כלומר שהוא ראה את הלבנה אך לא ראה ברורה. ב. באופן שבאמת במצב שאינו רואה כלל את אור הלבנה והיא נראית לו כאילו עננים כבדים מכסים את פניה, ככה"ג לא יברך משום ספק ברכות להקל. ג. באופן שכלובש את משקפיו היה רואה את הכל בראיה ברורה, ככה"ג נראה פשוט שמברך.

טלמוד מנורה של חנוכה בשבת כשמונח על הטס גם דבר היתר מבעוד יום
הנה מדוי בשנה בימי החנוכה מתעוררת השאלה, ובפרט אלו המדליקים נרות חנוכה בתוך ביתם לימני הפתח, שהם מניחים המנורה על כסא נמוך או על טס המונח על הארץ, ואחר שכבו הנרות רוצים לטלטל הכסא או הטס ממקומו כדי שלא יפריע כל השבת לעובדים ושבים שם. הנה אפילו אם ניח לחם על הטס או על הכסא הקטן אסור לטלטל ולאשר כיבוי הנרות שהרי כל יעקור של המנורה הטס או הכסא במקום זה הדבר ברור ומעשי מוכיחים עליו שהוא לצורך הנרות, והנה שנימינים שם הלהל אינו מפני שזה מקומו כלל אלא כדי שיע"ז יקרא בסיו לדבר האסור והמותר כדי שיוכל לטלטלו ולדברינו לא עלה ביום כלום שהרי סוף סוף כל מטרות הנחת הטס או הכסא היא לצורך המנורה ולא לצורך הלחם כלל.

ואתם המהדרים בדרך כלל הדליק נרות חנוכה ליד הפתח והם חוששים שבשבת הילדים או הנכדים יתקלו בנרות ובפרט פה בא"י שהדירות קטנות וב"ה המשפחות שלנו גדולות ומבורכות באושר ובשמחה, עצה טובה להם שבשבת ישנו את מקומם של הנרות ודליקו ליד החלון ובוה לא יבואו ח"ו לא לידי נזק ולא לידי מכשול.

1. וכמו שמצינו שגם מי שהוא סומא רח"ל יש מן הפוסקים שהכריעו שחייב בקידוש הלבנה כי ברכה זו נתקנה על חידוש העולם, וגם הוא נהנה שאחרים רואים ומולכים אותו על הדרך ודומה ליוצר המאורות עיני משכיב סיון כמו סק"א. והנה באמת גם כשיש כוונה להחליט הפוסקים אם יברך עין כפי החיים ס"י תנו סק"ב שהרעיה הלהקל דלא יברך משום דספק ברכות להקל.
2. כן השיב מורינו שליט"א ב"שו"ת היכל הוראה חלק א' (הוראה: 10).
3. בשו"ת היכל הוראה חלק א' (הוראה: 10) כתב מורינו שליט"א, והנה מה שיש שנוהגין היתר לטלטל בשבת את הטס (או כסא קטן) שעליה מונחת המנורה על חנוכה, כששמיני על הכסא ודבר היתר כמו הלה מבעוד יום, (בכל השמש שגמא ארבעה העינים יפילו את המנורה אחרי שכבו הנרות), כפי מטיב דיעותי שאלה זו התעוררה לאחרונה וסומכין עצמם על מה אדיתא בגמ' (שבת 70) וכן נפסק בטור ושו"ע ונ"ב (ארח סימן שטי סעי' ג, סימן ש"י סעי' ח; ומא"י סי' ר"ג סעי' ק"ח, ופ"ג סי' ר"ג סעי' י"א). והנה ב"ה האיסור מוטל על היתר, וכן נפסק ב"ה האיסור מוטל על היתר (החיותים) ששבים לדבר האסור ולדבר היתר, אם היתר חשוב יותר מן האיסור, מותר לטלטלו בשבת, וכן כאן הלה חשבו יותר מן המנורה, כי היא לצורך סעודת שבת, ואכן כן ראינו באיהו ספר מן ספרי הליקוטים שצמח אחר זה, אמנם אחר העיני וההתמקה במקורות, שחבתי להיער על היתר כדלהלן: כפי המבואר בכל המקומות האמורים, נמצא שישוד היתר של הכסא לאיסור ולהיתר שמותר לטלטלו וזא רק בא' מב' אופנים אלו:

- א. כשיניקע עשיית הדינים, או עיקר העמדת הבסיס היתה כדי לשמש את היתר, ובדרך אגב נהנה שם גם האיסור, על לא אמרו שחייב לבטל לבנה היתר ומותר לטלטלו, כשמש בשרוש מוקד ודבר היתר האיסור ולהיתר ביסמן ש"י סעי' ח', שמנחת שיש עליה אפר מבעוד יום מותר לטלטלה כדי לכסות בה רוק או צואה, אפילו יש עליה גם שברי עצים שהם אסורים לטלטול מותר לטלטל המנחת יחד עם האפר, הרי שיעיקר תשמיהו מנחתה הוא לשמש את האפר, והשברי עצים מנציגים שם שלא כדרך תשמיהו וברוך אנב בלבד, ולכן בלבד היתרו לטלטלו, וכן סימן ש"ט סעי' ג' במבוא ששל מלא פירות ואבן בתוכו מותר לטלטלו, וגם כאן מיידי בגוונא דיעיקר תשמיהו הסל הם בשביל הפירות, והאבן מונחת בתוכו שלא כדרך תשמיהו בלבד, וכן פורשו בשולחן ערוך נוטל (שבת 30א) נוטל אדם את אבן בתוכו והוא בודל, וכללה הואבן ופירין ע"ז בגמ' (שם קט"ב) התי' מללה בכיס לדבר האסור, ומותר' אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן הא ככללה מלאה פירות עסקי' ופירשי' וז"ל: דיעיקר נעישת בכיס לפירות הלך אבן מטולטלת אנב כלי ופירותו שהוא מותר עכ"ל, ועיין עוד שם בתוס' ד"ו והשנינהו.
- ב. שחייבים כשעצמנו אין לו זיקה לצד היתר או לצד האיסור יתר מלחברו, וכגון הדוגמא המובאת בכל הפוסקים, שבלשון פירוש שבת שהוא מקומו של המאכלים שם היתר, וכן הוא מקומו של הנרות על שבת שהוא היתר האסור, ואין להשלחן זיקה והשתמשות יותר לאחד מן היתר או אמרין שהשלחן הוא בכיס לאיסור ולהיתר, ולכן מותר לטלטלו, אמנם מכל מקום צריך שיהא דבר האיסור חשוב קצת יותר מדבר האיסור אצל האדם, שיכיד צד היתר על משקל האיסור מכתובי בכל הפוסקים הנ"ל, וכגון בדוגמא המאורה בענין השלחן, הרי האדם רוצה את נחת המאכלים על השלחן ויתר משרוצתה את ידו, וכי לצורך הארת מקום הסעודה, אינו צריך שיהיה הנרות על השלחן וזקוק, וסני אם נמצאים חבדו האוכל, ויסוד זה מפורש בלשון המחבר בשו"ע (סימן ש"ט סעי' ח) וז"ל: וכגון שרדב המותר חשוב מדבר האסור, אבל אם דבר האסור חשוב יותר מדבר המותר, ולא אצלנו לטלטלו עכ"ל. ואפילו אם שירים שם בתוכו המעשה ברורה סק"ב ומקורו במגן ומהם פוסקים (אסור).

סיפור נורא התרחש בין כותלי ההיכל ונביא זאת כאן באישר מורינו שליט"א אשר אמר שמצה לקיים את דברי המת ולומדים זאת דכתבי (בראשית ו' ז) "ועשו בניו לו כן כאשר צוה" בני יעקב קימו את אשר צוה אותם אביהם לפני מותו ועיניו שריע י"ד: אמר רבי מאיר דמצוה לקיים את דברי המת (ועיני עוד שריע ח"ו ס"ה ספקי ח')

והנה זה לאחרונה לפני כשבעים הלק לעולמא היא גאון וצדיק עובד ה' בכל לבו מגדולי שופרי ויקרי עיה"ק ירושלים הגה"צ רבי שמעון שפירא זצ"ל, זמן קצר מאד כשעה קודם שהלק לעולמא אמר לבני ביתו שיקראו למורינו שליט"א שיבא לביתו והבינו בניו שרוצה לומר לו דברים אחרים לפני פטירתו, כשכני ביתו של המנוח באו לביתו של מורינו שליט"א והם הודיעו להם שמורינו שליט"א אינו בארץ שפירא אלא בחו"ל, אדכי והכי פנו אל מורינו שליט"א בדרך הטלפון והיה זה בדיוק באותו רגע שעלתה שמתו לגני מרמיים, וגפו הקדוש עיניו היה על מתו, בני ביתו של הרב שמעון שפירא זצ"ל היה להם קשה מאד לעכל שלא הצליחו למלאת את רצונו האחרון של אביהם המת וצדקו והם אמרו למורינו שליט"א שאביהם המנוח שנה קצרה קודם שעלתה שמתו רצה לומר לו דברים אחרים והם אינם יודעים למה היתה כוונתו ועל כן הם רוצים לקיים דברי המת ויניחו את הטלפון ליד אותו היות והם אינם יודעים מה היה רצונו לומר לו על כן יאמר הוא ע"י הפלאפון באזנו שלאביהם את מה שהוא חושב שהיה רצונו לומר לו.

מורינו שליט"א התלבט מאד ובחילה לא הביא מה היתה כוונתו של המנוח זצ"ל עד ששלה בלב ששל אף שבהיית חיותו לא היה בינו ויבלח"א לבין המנוח זצ"ל שום קשר וזאת פעם אחת ויחידה בה קרא לו המנוח זצ"ל ואמר לו אני יודע שיש מחלוקת גדולה בענין מסויים ואף החתימו אותי על כרוז בגנותו של צד אחד אך דע לך שדעתתי היא שהכל הוא מחלוקת ככל המחלוקות, על כן אני מנלה דעתי שחתימתי על הכרוז עניי יורדה מטה ומבוטלת ואין לך תוקף כלל, ולא חתמתי אלא מתוך כפיה ואונס. והוסיף ואמר שבאמת הייתי צריך לכתוב מכתב להודיע ברבים את דעתי באמיתות אך היות חשתי שאפרסם את דעתי באמיתות אזי תתלקח שם המחלוקת עוד יותר, לכן נמנעתי מלעשות כן אך לך אומר את דעתי האמיתית שהכל הוא מחלוקת ככל המחלוקות רח"ל וכי ועיני עניי יורדה מטה ומבוטלת ועל מעשה שטן שהצליח לתת את חתימתי על הכרוז הזה, ע"כ.

על כן אמר מורינו שליט"א (ותיק ומיד סמוך ונראה לפטירתו דרך הטלפון שווינו בני ביתו סמוך לאון המנוח בעודו שוכב על מטון קודם שביחיהו על גבי הקיפוק) וכדי לקיים דברי המת אמר באזנו שיעשה הכל להציא את דעתו בענין המחלוקת ברבים, ועתה לך לשלוח רשומתי על משכב בלשון עד יקצו יוניו שוכני עפר, בני המנוח זצ"ל ששמעו את דברי מורינו שליט"א נתגלה להם כעבור זמן קצר שהמנוח זצ"ל קודם פטירתו כתב לא אחד הדברים באותה קצרה ומבקש ממנו שחיהו והוא מוסיף על דבריו ומבקש ממנו שיתפלל עבורו וכן הוא יתפלל בשבילו ועל זה חתם שמו שמעון ישראל בן פרידא. ואחר שזוהר למורינו שליט"א דבר המכתב הנ"ל אמר ברוך שכיוותי לרצונו מה שרצה ממני לפני פטירתו.

הוא ענין מופלא שאף אותו אבן וצדיק שנגה כל ימיו בקדושה ובטהרה ולא עסק אלא בתורה ובחסידות, גם אתו הצליחו להחתים על כרוז שדעתו היתה רחוקה מזה כמטחו קשתו וזו היתה שאיפתו קודם פטירתו לגלות דעתו ברבים כדי שישתו על למנוחוהו זך ונקי מכל רבב. והוסיף מורינו שליט"א ואמר פוק חזי כמה קשה הוא ענין המחלוקת שגם אותו גאון וצדיק בשבבו על ערש זווי לא שקט ולא היה לבו שאין וקט על שיעירבו את שמו במחלוקת רח"ל. יהא פרוסום עונבאו זו לעילוי נשמתו הטהורה הרה"צ ר' שמעון ישראל ב"ר שמואל זצ"ל